

- Borrowing Market in Ukraine]. *Biznes Inform*, no. 6 (2020): 259-266.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-6-259-266>
- Bohdan, T. P. "Stratehichne upravlinnia derzhavnym borhom v umovakh nestiikoi borhovoї pozytzii" [Strategic Public Debt Management under the Unsustainable Debt Position]. *Finansy Ukrainy*, no. 4 (2018): 75-92.
DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2018.04.075>
- Koliada, T. A., and Muzychenko, H. V. "Vplyv demokratii na obsiah harantovanykh derzhavoiu sotsialnykh posluh naselenniu ta riven yikh finansovoho zabezpechennia v umovakh postkryzovoho rozvytku ekonomiky" [Influence of Democracy on Volume of the Social Services Guaranteed by the State to the Population and Level of their Financial Maintenance in the Conditions of Post-crisis Development of Economy]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy*, no. 1 (2012): 181-189. http://ir.nusta.edu.ua/bitstream/doc/2781/1/3017_IR.pdf

- [Legal Act of Ukraine] (2021). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-n#n25>
- "Ofitsiyni kurs hryvni shchodo inozemnykh valiut" [The Official Exchange Rate of Hryvnia Against Foreign Currencies]. <https://bank.gov.ua/ua/markets/exchangerates?date=08.08.2021&period=daily>
- "Richni zvity pro vykonannya Derzhavnogo biudzhetu Ukrainy za 2016-2020 rr." [Annual Reports on the Implementation of the State Budget of Ukraine for 2016-2020]. Derzhavna kaznacheiska sluzhba Ukrainy. <https://www.treasury.gov.ua/ua>
- Schick, A. "Sustainable Budget Policy: Concepts and Approaches". *OECD Journal on Budgeting*, vol. 5, no. 1 (2005): 107-126.
DOI: <https://doi.org/10.1787/budget-v5-art5-en>
- Sybirianska, Yu. V., Syvulska, N. M., and Zakhochai, K. V. *Makrofinansovy analiz: zbirnyk analitychnykh zavdan ta keisiv* [Macrofinancial Analysis: A Collection of Analytical Tasks and Cases]. Kyiv: KNEU, 2017.
- "VVP Ukrainy za 2016-2020 rr." [GDP of Ukraine for 2016-2020]. <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>

УДК 336.71
JEL: G21; G24

ОЦІНЮВАННЯ НАДІЙНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ ЗА РЕЙТИНГОВОЮ МЕТОДИКОЮ В. КРОМОНОВА

©2021 ДЗЮРАХ Ю. М., КУЛИНЯК І. Я.

УДК 336.71
JEL: G21; G24

Дзюрах Ю. М., Кулиняк І. Я. Оцінювання надійності банків України за рейтинговою методикою В. Кромона

Оцінювання надійності банків та їх рейтингування є актуальним питанням для всіх учасників фінансового ринку. Враховуючи те, що методика повинна базуватися на доступності інформаційних даних, зрозумілості та відкритості алгоритму, обмеженій кількості аналізованих показників, авторами для оцінювання надійності банківської системи України за окремими банківськими групами обрано найпопулярнішу методику В. Кромона. У статті наведено результати оцінювання показників рейтингової моделі В. Кромона за період 01.01.2017–01.06.2021 рр. для банківської системи України загалом, а також для групи банків з державною часткою, банків іноземних банківських груп і банків з приватним капіталом. Виявлено, що рівень надійності банківської системи України та банківських груп знаходиться в незадовільному стані, оскільки розраховані значення інтегральних коефіцієнтів надійності не перевищують значення 30 пунктів, що свідчить про наявність значних проблем у функціонуванні банківського ринку, незбалансованості активів і пасивів, низькому рівні платоспроможності банків і ліквідності активів. Порівняльна характеристика засвідчила, що надійність банків України з державною часткою значно поступається надійності банків іноземних банківських груп і з приватним капіталом. Визначено, що обсягу власного капіталу банківської системи України недостатньо для погашення можливих збитків у разі неповернення або повернення в знеціненому вигляді того чи іншого працюючого активу. Розрахунок коефіцієнтів ліквідності показав тенденцію до зниження рівня покриття зобов'язань ліквідними активами банківських установ, зниження платоспроможності банківської системи та погіршення здатності банків виконувати свої зобов'язання. Підвищення надійності повинно стати одним із першочергових стратегічних завдань усіх банків.

Ключові слова: рейтингування, надійність банку, методика В. Кромона, ліквідність банку, платоспроможність банку, банківська система України, банки з державною часткою, банки іноземних банківських груп, банки з приватним капіталом.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-7-186-194>

Рис.: 2. Табл.: 5. Формул.: 1. Бібл.: 26.

Дзюрах Юрій Михайлович – доктор філософії з публічного управління та адміністрування, доцент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: yurii.m.dziurakh@lpnu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7131-7468>

Кулиняк Ігор Ярославович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту організації, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: igor.y.kulyniak@lpnu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8135-4614>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/2070885/igor-kulyniak/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57224190567>

Dziurakh Yu. M., Kulyniak I. Ya. Assessing the Reliability of Ukrainian Banks According to V. Kromonov's Rating Methodology

Assessment of the reliability of banks and their rating is a relevant issue for all participants of the financial market. Taking into account the fact that a methodology should be based on the availability of information data, clarity and openness of the algorithm, and a limited number of analyzed indicators, the authors, for assessing the reliability of the banking system of Ukraine in separate banking groups, chose the most popular methodology of V. Kromonov. The article contains the results of assessment of V. Kromonov's rating model indicators for the period 01.01.2017–01.06.2021 for the banking system of Ukraine in general, as well as for the group of banks with the State-owned share, banks of foreign banking groups and banks with private capital. It is identified that the level of reliability of the banking system of both Ukraine and banking groups is in poor condition, since the calculated values of integral reliability coefficients do not exceed the value of 30 points, which indicates the presence of significant problems in the functioning of the banking market, imbalance of assets and liabilities, low level of solvency of banks and same for liquidity of assets. A comparative characterization showed that the reliability of Ukrainian banks with the State-owned share is significantly inferior to the reliability of banks of foreign banking groups and banks with private capital. It is determined that the amount of equity of the banking system of Ukraine is not sufficient to repay possible losses in case of non-return or return in an impairment form of a working asset. A computation of liquidity coefficients showed a tendency to reduce the level of coverage of liabilities by liquid assets of banking institutions, to reduce the solvency of the banking system and worsen the ability of banks to fulfill their obligations. Improving their reliability should be one of the primary strategic tasks of all banks.

Keywords: rating, reliability of bank, V. Kromonov's methodology, liquidity of bank, solvency of bank, banking system of Ukraine, banks with the State-owned share, banks of foreign banking groups, banks with private capital.

Fig.: 2. **Tabl.:** 5. **Formulae:** 1. **Bibl.:** 26.

Dziurakh Yurii M. – PhD (Public Administration), Associate Professor of the Department of Administrative and Financial Management, National University «Lviv Polytechnic» (12 Stepana Bandery Str., Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: yurii.m.dziurakh@lpnu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7131-7468>

Kulyniak Ihor Ya. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management of Organizations, National University «Lviv Polytechnic» (12 Stepana Bandery Str., Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: ihor.y.kulyniak@lpnu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8135-4614>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/2070885/ihor-kulyniak/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57224190567>

Визначення надійності банків та їх рейтингування є актуальним питанням для всіх учасників фінансового ринку. Для клієнтів важливо обрати банк з вищим рівнем надійності, щоби бути впевненим у своєчасності виконання ним своїх зобов'язань; для інвесторів важливий рівень надійності банків з метою безпечного вкладення та примноження коштів у тих банках, які мають найвищі рейтингові позиції; для НБУ важливо контролювати та регулювати відповідний рівень платоспроможності та фінансової стійкості банку з метою забезпечення ефективного функціонування банківського ринку; навіть для самих банків це питання є актуальним, оскільки їм необхідно обирати для співпраці тих партнерів, які є надійними, а також знати рейтингові позиції своїх конкурентів для прийняття відповідного управлінського рішення й ефективної конкурентної стратегії розвитку.

На сьогодні існує значна кількість методик рейтингування банків. В Україні рейтингову оцінку здійснюють спеціальні рейтингові агентства, список яких затверджено Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку. До їх складу входять міжнародні (Moody's Investors Service, Standard & Poor's, Fitch Ratings), а також вітчизняні (ІВІ-Рейтинг, Рюрік, Кредит-Рейтинг, Стандарт-Рейтинг, Експерт-Рейтинг) рейтингові агенції. Кожне з цих рейтингових агентств має власну методику рейтингування, що базується на розрахунку низки фінансово-економічних показників діяльності банківських установ [1]. Важлива роль у

рейтингуванні банків належить Національному банку України, який практично з початку розвитку банківської системи впровадив закриту рейтингову оцінку фінансового стану банків за системою CAMEL, яка у 2002 р. трансформувалася в систему CAMELS, а згодом, у 2016 р., – у систему CAMELSO [2]. Окрім цього, рейтингування проводиться Міністерством фінансів України, яке визначає рейтинг фінансової стійкості банків. До розроблення та вдосконалення рейтингових методик долучаються й науковці. Усі рейтингові методики ґрунтуються на врахуванні показників діяльності банківських установ, які характеризують різні аспекти їхньої діяльності. Більшість науковців наполягає на застосуванні комплексного підходу до рейтингування банків [3]. Однією із основних якісних характеристик збалансованої та ефективної діяльності банку, яка характеризує його здатність виконувати свої зобов'язання та мати достатній запас ліквідності, є надійність. На думку К. Мстоян [4], надійність банку – це здатність фінансової установи постійно забезпечувати ефективну діяльність, протистояти зовнішньому та внутрішньому впливу, а також зберігати можливість виконувати свої зобов'язання вчасно та в повному обсязі. Науковець О. Корнієнко [5] розглядає надійність банку як його здатність долати вплив негативних чинників, а у прес-службі Національного банку України [6] зазначають, що надійним можна вважати банк, якщо він є платоспроможним і має достатній запас ліквідності.

Серед авторських рейтингових методик оцінювання надійності банку варто відзначити методику, запропоновану дослідником О. Шварцем [7], яка базується на бальній оцінці значень фінансових показників, помножених на ваговий коефіцієнт. Рейтинг надійності банку розраховується на основі 20 кількісних та одного якісного показника, які оцінюють: ліквідність і платоспроможність банку; фінансову стійкість; прибутковість; достатність капіталу; якість управління ризиками та якість кредитного портфеля. Науковці Н. Савіна, Н. Ковшун та О. Капраль [8] запропонували рейтингову методику оцінювання фінансового стану банківської системи, яка базується на розрахунку п'яти показників: коефіцієнта рівня кредитно-інвестиційного портфеля; коефіцієнта фінансової стійкості; коефіцієнта фінансової незалежності; рентабельності капіталу та рентабельності активів. Методика П. Матвієнко [9] передбачає розрахунок рейтингу банку на базі економічних нормативів НБУ. Методика Є. Ширинської [10] включає розрахунок 12 параметрів балансу банку. Обчислюється п'ять видів диференційованих коефіцієнтів, що характеризують структуру активів і пасивів банку, рівень його ліквідності, надійності та рентабельності. Далі визначається синтетичний коефіцієнт через систему зважених часткових коефіцієнтів. Б. Самородов [11] пропонує для рейтингування банків використовувати таксонометричний метод, застосовуючи при цьому систему показників надійності. Методика RAFINS [12] містить розрахунок 15 коефіцієнтів для оцінювання надійності банку з іноземним капіталом, який знаходиться в Україні, та 15 показників для оцінки його материнського банку.

Результати аналізу наукових джерел підтверджують, що для рейтингування банків за рівнем надійності пропонуються різні методики та показники. На думку багатьох вчених-економістів [1; 13–15], найбільш виразною та популярною серед авторських є методика В. С. Кромонава, що містить показники за всіма важливими напрямками аналізу банку з достатньо обмеженою кількістю показників. Саме тому цю методику взято за основу для оцінювання надійності банків України.

Більшість досліджень присвячені теоретичним аспектам [15–17] або обмежуються емпіричними розрахунками для одного (ПАТ КБ «ПриватБанк» [14], АБ «Південний» [18]) чи кількох банків (5 банків [19], 8 банків [20], 10 банків [1]). Враховуючи фінансово-економічну нестабільність, високі ризики та невизначеність при здійсненні фінансових операцій, низький рівень довіри населення до банківських установ, нестабільність курсу національної валюти, низький рівень розвитку фондового ринку тощо, вважаємо за доцільне проведення подальших досліджень за допомогою рейтингової методики В. Кромонава щодо надійності не тільки окремого банку, а й банківської системи України загалом.

Метою статті є оцінювання надійності банківської системи України за окремими банківськими групами за допомогою рейтингової методики В. Кромонава.

Однією з проблем вибору методики рейтингування банків, яка була б доступною для практичної реалізації всіма зацікавленими сторонами, є нестача інформації, яка може кваліфікуватися як банківська таємниця, а також складність чи закритість алгоритму розрахунку показників. Саме тому вибір методики повинен базуватися на доступності інформаційних даних, зрозумілості та відкритості методики, обмеженій кількістю аналізованих показників. Враховуючи це, для оцінювання надійності банківської системи України за окремими банківськими групами обрано найпопулярнішу методику В. Кромонава.

Рейтингування банків за рівнем надійності згідно з методикою В. Кромонава здійснюється шляхом розрахунку інтегрального коефіцієнта надійності (K) за формулою:

$$K = 45 \cdot k_1 + 20 \cdot k_2 + 10 \cdot k_3/3 + 15 \cdot k_4 + 5 \cdot k_5 + 5 \cdot k_6/3, \quad (1)$$

де k_1 – генеральний коефіцієнт надійності, визначається як відношення власного капіталу банку до працюючих активів;

k_2 – коефіцієнт миттєвої ліквідності, визначається як відношення ліквідних активів банку до його зобов'язань до запитання;

k_3 – крос-коефіцієнт, визначається як відношення сумарних зобов'язань банку до працюючих активів;

k_4 – генеральний коефіцієнт ліквідності, визначається як відношення ліквідних активів і захищеного капіталу до сумарних зобов'язань банку;

k_5 – коефіцієнт захищеності капіталу, визначається як відношення захищеного капіталу до власного капіталу банку;

k_6 – коефіцієнт капіталізації прибутку, визначається як відношення власного капіталу до статутного капіталу банку.

Рейтингова оцінка «ідеального банку» повинна задовольняє основним критеріям надійності та мати такі коефіцієнти: $k_1 = 1$; $k_2 = 1$; $k_3 = 3$; $k_4 = 1$; $k_5 = 1$; $k_6 = 3$. Для приведення всіх коефіцієнтів до сумірних значень коефіцієнти k_3 і k_6 ділять на 3, інші – на 1. Для кожного коефіцієнта розраховано вагомість (для $k_1 = 45\%$; $k_2 = 20\%$; $k_3 = 10\%$; $k_4 = 15\%$; $k_5 = 5\%$ і $k_6 = 5\%$).

Високі значення коефіцієнтів свідчать про оптимальну структуру активів і пасивів банку, низькі – про необхідність їхньої оптимізації.

Рівень надійності банку присвоюється за результатами розрахунку інтегрального коефіцієнта надійності згідно з такою оцінною підсумковою шкалою надійності:

- ✦ 90–100 пунктів – сильний рівень надійності банку;

- ✦ 70–89 пунктів – задовільний рівень надійності банку;
- ✦ 50–69 пунктів – посередній рівень надійності банку;
- ✦ 30–49 пунктів – граничний рівень надійності банку;
- ✦ менше 30 пунктів – незадовільний рівень надійності банку.

Оцінювання надійності банків проведемо за кожною із груп. З 10.10.2016 р., відповідно до рішення НБУ, банки розподіляються на окремі групи за такими критеріями:

- ✦ *банки з державною часткою* – банки, в яких держава прямо чи опосередковано володіє часткою понад 75% статутного капіталу банку;
- ✦ *банки іноземних банківських груп* – банки, контрольні пакети акцій яких належать іноземним банкам або іноземним фінансово-банківським групам;
- ✦ *банки з приватним капіталом* – банки, в яких серед кінцевих власників істотної участі є один чи кілька приватних інвесторів, що прямо та/або опосередковано володіють не менше, ніж 50% статутного капіталу банку.

Відповідно до рішення від 5 лютого 2021 р. № 40 Комітет з питань нагляду та регулювання діяльності банків, нагляду (оверсайту) платіжних систем Національного банку України залишив без змін критерії розподілу банків на групи на 2021 р. [21]. Станом на 1 січня 2021 р. Національним банком України (НБУ) зареєстровано 73 діючі банки (до групи банків з державною часткою увійшли 5 банків, до групи банків іноземних банківських груп – 20 банків, а до групи банків з приватним капіталом – 48 банків). Динаміку розподілу банків України на групи згідно з вищезазначеними критеріями за період 2017–2021 рр. наведено в *табл. 1*.

Переломним для України та банківської системи став 2014 р. – рік політичної, економічної та со-

ціальної кризи. З цього періоду та дотепер спостерігаємо тенденцію скорочення кількості вітчизняних банків (див. *табл. 1*). Основними загрозами для банківської системи стали зовнішня інтервенція з боку країни-сусіда та анексія Криму. Суспільні настрої викликали масові демонстрації та паніку, що спровокувало вилучення депозитів, зокрема фізичними особами. Такі обставини погіршили ситуацію України, яка і без того була не надто інвестиційно привабливою, адже діяльність іноземних банків спрямована, зокрема, на споживче кредитування фізичних осіб. Іноземні банки були більш стійкими до внутрішніх шоків, а інвестиційна привабливість банківської системи України впала до критичного рівня [23, с. 168–169]. Скорочення кількості банківських установ вітчизняних власників свідчить також про неефективність роботи менеджменту та неспроможність протистояти фінансовим загрозам [24, с. 114].

Результати оцінювання показників рейтингової методики В. Кромонава для банківської системи України та для банківських груп за період 01.01.2017–01.06.2021 рр. наведено в *табл. 2 – табл. 5*.

Відповідно до шкали В. Кромонава банківська система України знаходиться в незадовільному стані, оскільки значення інтегральних коефіцієнтів надійності для всіх банківських груп не перевищує значення 30 пунктів. Порівняльна характеристика свідчить, що надійність банків України з державною часткою значно поступається надійності банків іноземних банківських груп і з приватним капіталом (*рис. 1*).

Згідно з проведеними розрахунками (див. *табл. 2 – табл. 5*) значення генерального коефіцієнта надійності (k_1), який показує рівень забезпеченості ризикових вкладень банками їхнього власного капіталу, є низьким і свідчить про незначний обсяг власного капіталу, якого недостатньо банківській системі України для погашення можливих збитків у разі неповернення або повернення в знеціненому вигляді того чи іншого працюючого активу. Враховуючи, що при визначенні

Таблиця 1

Розподіл банків України на групи

Рік	Загальна кількість діючих банків	У т. ч. по групі банків		
		з державною часткою	іноземних банківських груп	з приватним капіталом
2017	93	6	25	62
2018	84	5	23	56
2019	77	5	21	51
2020	75	5	20	50
2021	73	5	20	48
01.06.2021	73	5	20	48

Примітка: дані станом на 1 січня кожного року.

Джерело: складено за даними НБУ [21; 22].

Таблиця 2

Результати оцінювання показників рейтингової методики В. Кромонава для банківської системи України за період 01.01.2017–01.06.2021 рр.

Умовні позначення	Показник	Значення показників станом на					
		1 січня кожного року					01.06.2021
		2017	2018	2019	2020	2021	
k_1	Генеральний коефіцієнт надійності	0,09	0,12	0,11	0,13	0,11	0,11
k_2	Коефіцієнт миттєвої ліквідності	0,57	0,44	0,41	0,45	0,39	0,43
k_3	Крос-коефіцієнт	0,91	0,88	0,89	0,87	0,89	0,89
k_4	Генеральний коефіцієнт ліквідності	0,24	0,20	0,19	0,25	0,24	0,26
k_5	Коефіцієнт захищеності капіталу	0,31	0,23	0,24	0,23	0,23	0,23
k_6	Коефіцієнт капіталізації прибутку	0,39	0,33	0,33	0,43	0,44	0,43
K	Інтегральний коефіцієнт надійності	24,6	21,7	20,8	23,6	21,3	22,3

Джерело: розраховано за даними НБУ [22].

Таблиця 3

Результати оцінювання показників рейтингової методики В. Кромонава для банків з державною часткою за період 01.01.2017–01.06.2021 рр.

Умовні позначення	Показник	Значення показників станом на					
		1 січня кожного року					01.06.2021
		2017	2018	2019	2020	2021	
k_1	Генеральний коефіцієнт надійності	0,06	0,11	0,09	0,11	0,10	0,09
k_2	Коефіцієнт миттєвої ліквідності	0,51	0,38	0,35	0,53	0,38	0,45
k_3	Крос-коефіцієнт	0,94	0,89	0,91	0,89	0,90	0,91
k_4	Генеральний коефіцієнт ліквідності	0,19	0,15	0,14	0,26	0,20	0,24
k_5	Коефіцієнт захищеності капіталу	0,38	0,19	0,25	0,22	0,22	0,24
k_6	Коефіцієнт капіталізації прибутку	0,29	0,26	0,21	0,30	0,30	0,26
K	Інтегральний коефіцієнт надійності	21,2	18,9	17,6	24,1	19,6	21,2

Джерело: розраховано за даними НБУ [22].

Таблиця 4

Результати оцінювання показників рейтингової методики В. Кромонава для банків іноземних банківських груп за період 01.01.2017–01.06.2021 рр.

Умовні позначення	Показник	Значення показників станом на					
		1 січня кожного року					01.06.2021
		2017	2018	2019	2020	2021	
k_1	Генеральний коефіцієнт надійності	0,13	0,14	0,15	0,16	0,14	0,14
k_2	Коефіцієнт миттєвої ліквідності	0,64	0,48	0,45	0,37	0,43	0,42
k_3	Крос-коефіцієнт	0,87	0,86	0,85	0,84	0,86	0,86
k_4	Генеральний коефіцієнт ліквідності	0,33	0,29	0,28	0,26	0,33	0,33
k_5	Коефіцієнт захищеності капіталу	0,28	0,24	0,22	0,22	0,22	0,21
k_6	Коефіцієнт капіталізації прибутку	0,39	0,37	0,46	0,54	0,58	0,60
K	Інтегральний коефіцієнт надійності	28,6	25,0	24,6	23,4	24,8	24,7

Джерело: розраховано за даними НБУ [22].

Результати оцінювання показників рейтингової методики В. Кромонава для банків з приватним капіталом за період 01.01.2017–01.06.2021 рр.

Умовні позначення	Показник	Значення показників станом на					
		1 січня кожного року					01.06.2021
		2017	2018	2019	2020	2021	
k_1	Генеральний коефіцієнт надійності	0,14	0,12	0,15	0,16	0,12	0,12
k_2	Коефіцієнт миттєвої ліквідності	0,58	0,50	0,45	0,38	0,33	0,39
k_3	Крос-коефіцієнт	0,86	0,88	0,85	0,84	0,88	0,88
k_4	Генеральний коефіцієнт ліквідності	0,26	0,22	0,23	0,22	0,20	0,23
k_5	Коефіцієнт захищеності капіталу	0,28	0,30	0,26	0,29	0,27	0,25
k_6	Коефіцієнт капіталізації прибутку	1,07	0,89	1,16	1,35	1,27	1,36
K	Інтегральний коефіцієнт надійності	27,9	24,4	25,3	24,5	21,3	23,0

Джерело: розраховано за даними НБУ [22].

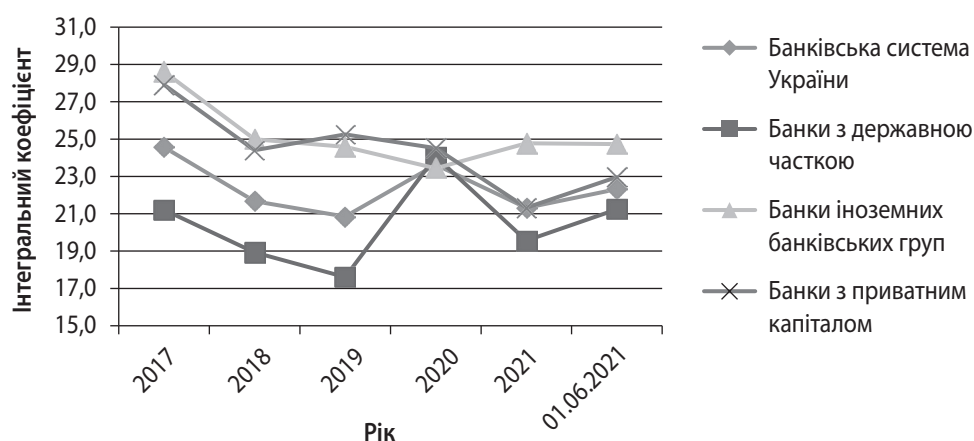

Рис. 1. Динаміка інтегральних коефіцієнтів надійності банківських груп України

інтегрального коефіцієнта надійності (K) показник k_1 має високу вагомість (45 %), цей параметр найбільше впливає на кінцевий результат.

Коефіцієнт миттєвої ліквідності (k_2) протягом досліджуваного періоду демонструє тенденцію до зниження, що зумовлено зростанням зобов'язань до запитання. Зниження коефіцієнта k_2 виражає тенденцію до зниження рівня покриття зобов'язань ліквідними активами банківських установ. Зниження показника є сигналом до зменшення платоспроможності банківської системи щодо виконання своїх обов'язків перед клієнтами та призводить до зниження швидкості повернення коштів клієнтам, які перебувають на розрахунковому та касовому обслуговуванні.

Крос-коефіцієнт (k_3) показує, який ступінь ризику допускає банк при використанні залучених коштів і якою мірою він їх використовує, а коефіцієнт захищеності капіталу (k_5) – яка частка активів банку вкладається в нерухомість, цінності та обладнання. Значення крос-коефіцієнта та коефіцієнта захищеності капіталу характеризується незначними змінами протягом аналізованого періоду, що виражає тенден-

цію до підтримання банківською системою рівня покриття зобов'язань робочими активами.

Генеральний коефіцієнт ліквідності (k_4) зменшувався до 2019 р., а у 2021 р. набуває значень 2017 р., що зумовлено низьким значенням найбільш ліквідних активів банківської системи України у 2019 р. порівняно з іншими роками. Зниження аналізованого показника може свідчити про зниження платоспроможності банківської системи та погіршення здатності банку виконувати свої зобов'язання при поверненні виданих кредитів.

Коефіцієнт капіталізації прибутку (k_6) визначає частку статутного капіталу у власному капіталі банку та зростає у 2020–2021 рр., що зумовлено зростанням власного капіталу банківської системи України.

Серед банків України з державною часткою надійнішим, згідно з рейтинговою моделлю В. Кромонава, є ПАТ «Розрахунковий центр», хоча рівень надійності цього банку знижується протягом аналізованого періоду із задовільного (на початку 2017–2019 рр.) до граничного рівня (на початку 2020–2021 рр.). ПАТ

«Розрахунковий центр» відповідно до ЗУ «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» є кліринговою установою і здійснює клірингову діяльність з визначення зобов'язань та має право провадити клірингову діяльність центрального контрагента за правочинами щодо цінних паперів [25]. Інші банки України з державною часткою (АТ КБ «ПриватБанк», АТ «Ощадбанк», АТ «Укрексімбанк» та АБ «Укргазбанк») характеризуються незадовільним рівнем надійності, тільки АТ «Укрексімбанку» у 2021 р. вдалося підвищити рівень надійності за рахунок покращення ліквідності активів (рис. 2).

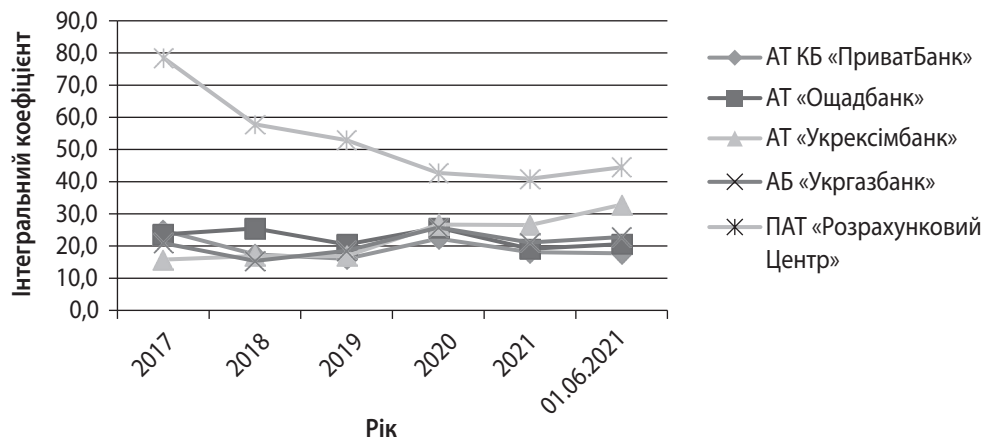

Рис. 2. Динаміка інтегральних коефіцієнтів надійності банків України з державною часткою

Серед банків іноземних банківських груп за рейтинговою методикою В. Кромонава станом на 01.06.2021 р. найвищий рівень надійності мають ПАТ «Промінвестбанк» ($K = 750,5$ – високе значення зумовлене значним переважанням ліквідних активів над зобов'язаннями) та АТ «Сбербанк» ($K = 73,0$). Серед банків з приватним капіталом найвищий рівень надійності мають АТ «Альпарі Банк» ($K = 245,6$ – високе значення зумовлене значним переважанням ліквідних активів над зобов'язаннями), АТ «Банк Траст-Капітал» ($K = 75,9$), АТ «Банк «Портал»» ($K = 73,3$) та ПрАТ «Банк Фамільний» ($K = 62,2$). До банків з рейтинговою оцінкою в межах 40–50 пунктів віднесено три банки з приватним капіталом: АТ «Окс Банк» ($K = 43,6$), АТ «Банк 3/4» ($K = 42,9$) та АТ «Полікомбанк» ($K = 42,1$). Для всіх інших банків значення інтегрального коефіцієнта надійності нижче 40 пунктів.

Недоліком рейтингової методики В. Кромонава варто вважати те, що не враховуються виконання нормативів, клієнтська база, менеджмент, показники зростання, валютний і процентний ризику [26], якість активів, рентабельність, стабільність ресурсної бази [19].

ВИСНОВКИ

Результати оцінювання банківської системи України та груп банків за допомогою рейтингової методики В. Кромонава показали досить низький рівень

надійності банків. Тільки для двох банків із 73 діючих характерний сильний, для чотирьох – задовільний, для трьох – посередній рівень надійності. Для всіх інших банків визначено граничний і незадовільний рівень надійності, що підтверджує наявність значних проблем у функціонуванні банківського ринку; незбалансованість активів і пасивів; низький рівень платоспроможності банків та ліквідності активів.

Критична ситуація притаманна всій банківській системі та для всіх банківських груп. Надійність банків України з державною часткою значно поступається надійності банків іноземних банківських груп і з

приватним капіталом, що свідчить про неефективну політику топ-менеджерів. Підвищення надійності повинно бути одним із першочергових стратегічних завдань усіх банків.

Проте методика В. Кромонава містить певні недоліки, тому кінцеве рішення при формуванні рейтингу банківських установ необхідно приймати з урахуванням впливу всіх важливих чинників зовнішнього та внутрішнього середовища, які не враховані в цій методиці.

У перспективі подальшого дослідження варто оцінити надійність банків за допомогою інших відомих методик і здійснити порівняльну характеристику з метою виявлення прогалин у алгоритмі задля усунення необ'єктивності визначення результатів. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Лавров Р., Кравченко А. Рейтингування банків як індикатор їх успішності на фінансовому ринку. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. № 3. С. 294–304. DOI: 10.25140/2411-5215-2019-3(19)-294-304.
2. Грудзевич У. Я. Рейтингове оцінювання діяльності банків України на сучасному етапі. *Вісник Університету банківської справи*. 2018. № 3. С. 102–109. DOI: [https://doi.org/10.18371/2221-755x3\(33\)2018164487](https://doi.org/10.18371/2221-755x3(33)2018164487)
3. Кулиняк І. Я. Банки з іноземним капіталом: рейтингування та роль у забезпеченні сталого розвитку

- фінансового сектору України. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2018. № 3. С. 36–50. URL: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Visnyk_3_2018-36-50.pdf
4. Мстоян К. В. Надійність банку: сутність, складові та фактори впливу. *Ефективна економіка*. 2012. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1142>
 5. Корнієнко О. В. Шляхи підвищення фінансової надійності комерційних банків. *Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво»*. 2009. № 1. С. 90–94.
 6. Шевченко П. Що означає надійний банк та як його обрати? // *НВ Бізнес*. 19.06.2019. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/finance/nadiyniy-bank-yak-vibrati-de-reviriti-vsyu-informaciyu-pro-bank-50027514.html>
 7. Шварц О. В. Рейтингова система оцінки надійності комерційного банку. *Бізнес Інформ*. 2015. № 12. С. 293–298. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2015-12_0-pages-293_298.pdf
 8. Савіна Н. Б., Ковшун Н. Е., Капраль О. Р. Рейтингова методика оцінки фінансового стану банківської системи. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2017. Вип. 3. С. 57–61.
 9. Матвієнко П. Рейтингова оцінка діяльності банків України. *Економіка України*. 2008. № 2. С. 37–46.
 10. Ширинська Є. Б. Рейтинг і лімітна політика банків. *Вісник НБУ*. 2006. № 5. С. 29–31.
 11. Самородов Б. В. Результати визначення рейтингів банків з використанням модифікованого таксонометричного методу. *Фінанси, облік і аудит*. 2012. Вип. 19. С. 161–169.
 12. Фурсова В., Каширина О. Рейтингова система оцінки фінансової стабільності банків з іноземним капіталом як інструмент підвищення надійності банківської системи. *Вісник НБУ*. 2011. № 9. С. 33–41.
 13. Кононенко А. Ф., Тодосейчук Г. С. Управління фінансовим результатом консолідованих банків на підставі адаптованої моделі В. С. Кромонава. *Наукові записки НУ «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2012. Вип. 19. С. 434–437. URL: <https://ecj.oa.edu.ua/articles/2012/n19/99.pdf>
 14. Заславська О. І. Оцінка фінансової стійкості банку за методикою В. Кромонава (на прикладі ПАТ КБ «ПриватБанк»). *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. № 10. Ч. 2. С. 36–40.
 15. Білик О. Ю. Дослідження сучасних методів та моделей рейтингового оцінювання комерційних банків. *Молодий вчений*. 2015. № 2. С. 941–945. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/2/520.pdf>
 16. Бобыль В. В. Методика применения показателей системы риск-менеджмента. *Банкаўскі веснік*. 2014. № 6. С. 16–21. URL: <http://eadnurt.diit.edu.ua/bitstream/123456789/12294/1/Bobyl%20.pdf>
 17. Яремко С. А., Бевз С. В. Побудова моделі рейтингового оцінювання результатів діяльності комерційних банків. *Комп'ютерно-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво*. 2015. № 18. С. 178–186. URL: <http://ki.lutsk-ntu.com.ua/node/108/section/30>
 18. Тарасевич Н. В. Види та значення комплексної оцінки фінансового стану банку. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. Вип. 4. С. 361–365. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1577/1/Види%20та%20значення%20комплексної%20оцінки%20фінансового%20стану%20банку.pdf>
 19. Польова І. М. Новітні підходи до оцінки надійності українських банків. *Ефективна економіка*. 2015. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4660>
 20. Рисін М. В. Рейтингова оцінка діяльності банків як інструмент аналізу фінансового стану. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2014. № 2. С. 159–164. DOI: [https://doi.org/10.18371/2221-755x2%20\(20\)201434765](https://doi.org/10.18371/2221-755x2%20(20)201434765)
 21. Національний банк залишив без змін критерії розподілу банків на групи на 2021 рік / Національний банк України. 09.02.2021. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zalishiv-bez-zminkriteriyi-rozpodilu-bankiv-na-grupi-na-2021-rik>
 22. Наглядова статистика / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/supervision-statist>
 23. Сороківська З. К. Оцінка впливу іноземного капіталу на банківський сектор України. *Бізнес-навігатор*. 2018. Вип. 4. С. 167–170. URL: http://businessnavigator.ks.ua/journals/2018/47_2018/38.pdf
 24. Кулиняк І. Я., Прокопишин-Рашкевич Л. М., Бородавко А. П. Оцінювання рівня фінансової безпеки комерційних банків України. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2019. № 12. С. 113–118. DOI: [10.25264/2311-5149-2019-12\(40\)-113-118](https://doi.org/10.25264/2311-5149-2019-12(40)-113-118)
 25. Про Розрахунковий центр. URL: <https://settlement.com.ua/pro-bank/>
 26. Філіппов В. Ю., Дишкант Н. О. Аналіз інструментів комплексної рейтингової оцінки діяльності банку. *Економіка. Фінанси. Право*. 2017. № 1. Ч. 2. С. 18–22.

REFERENCES

- Bilyk, O. Yu. "Doslidzhennia suchasnykh metodiv ta modeli reitynhovoho otsiniuvannia komertsiiynykh bankiv" [Research of Modern Methods and Models of Rating Evaluation of Commercial Banks]. *Molody vchenyi*, no. 2 (2015): 941-945. <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/2/520.pdf>
- Bobyl, V. V. "Metodika primeniya pokazatelye systemy riskmenedzhmenta" [Method of Ratio Risk Management System]. *Bankauski vesnik*, no. 6 (2014): 16-21. <http://eadnurt.diit.edu.ua/bitstream/123456789/12294/1/Bobyl%20.pdf>
- Filippov, V. Yu., and Dyshkant, N. O. "Analiz instrumentiv kompleksnoi reitynhovoi otsinky diialnosti banku" [Analysis of the Instruments Complex Rating Score of Bank Activities]. *Ekonomika. Finansy. Pravo*, vol. 2, no. 1 (2017): 18-22.
- Fursova, V., and Kashyryina, O. "Reitynhova systema otsinky finansovoi stabilnosti bankiv z inozemnym kapitalom yak instrument pidvyshchennia nadiinosti bankivskoi systemy" [Rating System for Assessing the Financial Stability of Banks with Foreign Capital as a Tool to Improve the Reliability of the Banking System]. *Visnyk NBU*, no. 9 (2011): 33-41.
- Hrudzevych, U. Ya. "Reitynhove otsiniuvannia diialnosti bankiv Ukrainy na suchasnomu etapi" [Rating Evalu-

- ation of Activities of Banks of Ukraine at the Modern Stage]. *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy*, no. 3 (2018): 102-109.
DOI: [https://doi.org/10.18371/2221-755x3\(33\)2018164487](https://doi.org/10.18371/2221-755x3(33)2018164487)
- Kononenko, A. F., and Todoseichuk, H. S. "Upravlinnia finansovym rezultatom konsolidovanykh bankiv na pidstavi adaptovanoi modeli V. S. Kromonova" [Management of Financial Results of Consolidated Banks on the Basis of the Adapted Model of V. S. Kromonov]. *Naukovi zapysky NU «Ostrozka akademiia». Seriya «Ekonomika»*, is. 19 (2012): 434-437. <https://ecj.oa.edu.ua/articles/2012/n19/99.pdf>
- Korniienko, O. V. "Shliakhy pidvyshchennia finansovoi nadiinosti komertsiiynykh bankiv" [Ways to Increase the Financial Soundness of Commercial Banks]. *Derzhava ta rehiony. Seriya «Ekonomika ta pidpriemnytstvo»*, no. 1 (2009): 90-94.
- Kulyniak, I. Ya. "Banky z inozemnym kapitalom: reitynhuvannia ta rol u zabezpechenni staloho rozvytku finansovoho sektoru Ukrainy" [Banks with Foreign Capital: Ranking and the Role in Ensuring of the Sustainable Development of the Financial Sector of Ukraine]. *Visnyk Akademii pratsi, sotsialnykh vidnosyn i turyzmu*, no. 3 (2018): 36-50. https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Visnyk_3_2018-36-50.pdf
- Kulyniak, I. Ya., Prokopyshyn-Rashkevych, L. M., and Borodavko, A. P. "Otsiniuvannia rivnia finansovoi bezpeky komertsiiynykh bankiv Ukrainy" [Evaluation of Commercial Banks Financial Security Level in Ukraine]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriya «Ekonomika»*, no. 12 (2019): 113-118. DOI: 10.25264/2311-5149-2019-12(40)-113-118
- Lavrov, R., and Kravchenko, A. "Reitynhuvannia bankiv yak indyikator yikh uspishnosti na finansovomu rynku" [Bank Rating as Indicator of Success in Financial Market]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, no. 3 (2019): 294-304.
DOI: 10.25140/2411-5215-2019-3(19)-294-304
- Matviienko, P. "Reitynhova otsinka diialnosti bankiv Ukrainy" [Rating Assessment of the Activity of Ukrainian Banks]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 2 (2008): 37-46.
- Mstoian, K. V. "Nadiinist banku: sutnist, skladovi ta faktory vplyvu" [Reliability of Bank: Essence, Constituents and Factors of Influence]. *Efektivna ekonomika*, no. 5 (2012). <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1142>
- "Nahliadova statystyka" [Supervisory Statistics]. Natsionalnyi bank Ukrainy. <https://bank.gov.ua/statistic/supervision-statist>
- "Natsionalnyi bank zalyshyv bez zmin kryterii rozpodilu bankiv na hrupy na 2021 rik" [The National Bank Left Unchanged the Criteria for Dividing Banks into Groups for 2021]. Natsionalnyi bank Ukrainy. 09.02.2021. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zalishiv-bez-zmin-kryteriyi-rozpodilu-bankiv-na-grupina-2021-rik>
- "Pro Rozrakhunkovyi tsentr" [About the Settlement Center]. <https://settlement.com.ua/pro-bank/>
- Polyova, I. M. "Novitni pidkhody do otsinky nadiinosti ukrainskykh bankiv" [Modern Approaches to Ukrainian Banks Reliability Assessment]. *Efektivna ekonomika*, no. 12 (2015). <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4660>
- Rysin, M. V. "Reitynhova otsinka diialnosti bankiv yak instrument analizu finansovoho stanu" [Rating Assessment of Banks as a Tool for Analyzing the Financial Condition]. *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy Natsionalnoho banku Ukrainy*, no. 2 (2014): 159-164.
DOI: [https://doi.org/10.18371/2221-755x2%20\(20\)201434765](https://doi.org/10.18371/2221-755x2%20(20)201434765)
- Samorodov, B. V. "Rezultaty vyznachennia reitynhiv bankiv z vykorystanniam modyfikovanoho taksonometrychnoho metodu" [The Results of Determining the Ratings of Banks Using a Modified Taxonomic Method]. *Finansy, oblik i audyt*, no. 19 (2012): 161-169.
- Savina, N. B., Kovshun, N. Ye., and Kapral, O. R. "Reitynhova metodyka otsinky finansovoho stanu bankivskoi systemy" [Rating Method of Evaluation of the Financial State of the Banking System]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, no. 3 (2017): 57-61.
- Shevchenko, P. "Shcho oznachaie nadiinyi bank ta yak yoho obraty?" [What Does a Reliable Bank Mean and How to Choose It?]. *NV Biznes*. June 19, 2019. <https://biz.nv.ua/ukr/finance/nadiyniy-bank-yak-vibrati-depereviriti-vsyu-informaciyu-pro-bank-50027514.html>
- Shvarts, O. V. "Reitynhova systema otsinky nadiinosti komertsiiinoho banku" [Ranking System for Evaluating the Reliability of Commercial Bank]. *Biznes Inform*, no. 12 (2015): 293-298. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2015-12_0-pages-293_298.pdf
- Shyrynska, Ye. B. "Reitynh i limitna polityka bankiv" [Rating and Limit Policy of Banks]. *Visnyk NBU*, no. 5 (2006): 29-31.
- Sorokivska, Z. K. "Otsinka vplyvu inozemnoho kapitalu na bankivskiy sektor Ukrainy" [Estimation of the Influence of Foreign Capital on the Banking Sector of Ukraine]. *Biznes-navihator*, is. 4 (2018): 167-170. http://business-navigator.ks.ua/journals/2018/47_2018/38.pdf
- Tarasevych, N. V. "Vydy ta znachennia kompleksnoi otsinky finansovoho stanu banku" [Types and Significance of a Comprehensive Assessment of the Bank's Financial Condition]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*, is. 4 (2013): 361-365. <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1577/1/Види%20та%20значення%20комплексної%20оцінки%20фінансового%20стану%20банку.pdf>
- Yaremko, S. A., and Bezv, S. V. "Pobudova modeli reitynhovoho otsiniuvannia rezultativ diialnosti komertsiiynykh bankiv" [Construction of Model Rating Evaluation of Results Activity of Commercial Banks]. *Kompiuterno-intehrovani tekhnologii: osvita, nauka, vyrobnytstvo*, no. 18 (2015): 178-186. <http://ki.lutsk-ntu.com.ua/node/108/section/30>
- Zaslavska, O. I. "Otsinka finansovoi stiiosti banku za metodykoiu V. Kromonova (na prykladi PAT KB «PrivatBank»)» [Assessment of Financial Stability of a Bank Based on V. Kromonov's Methodology (On Example of PJSC CB «PrivatBank»)]. *Ekonomika. Finansy. Pravo*, vol. 2, no. 10 (2019): 36-40.